

Beata Goworko-Składanek
Uniwersytet w Białymstoku

Media i polityka w Rosji. Stan badań nad zaufaniem Rosjan do mediów

Słowa kluczowe: media w Rosji, źródła informacji, wiarygodność mediów, centralna telewizja, kanały niezależne

Keywords: the media in Russia, sources of information, the credibility of the media, Central Television, independent channels

Abstract

Television is very popular in Russia. Almost 90% of Russians learn about the world around them from TV. Although more and more Russians doubt the objectivity of the news programs, it doesn't affect its popularity in a significant way. It should be emphasized that Central Television enjoys a high level of trust. In principle, Russians do not trust the foreign media and are reluctant to watch independent channels. It means that they do not try to verify the information provided by Central Television. This situation and the lack of interest in alternative distribution channels of information are conducive to maintaining the current political system.

Wprowadzenie

Na rynku rosyjskiej radiofonii i telewizji wiodącą pozycję posiada Wszechrosyjska Państwowa Spółka Telewizyjna i Radiowa¹ (dalej WPSTiR) powstała 14 lipca 1990 roku², która zajęła miejsce dotychczasowego monopolisty na rynku mediów, czyli Centralnej Telewizji³. W 1998 roku wszystkie aktywa medialne zostały połączone w holding na mocy dekretu Prezydenta Federacji Rosyjskiej, podówczas Borysa Jelcyna⁴. WPSTiR jest też jednym z wiodących producentów programów. Widzowie kanału *Россия 1* należącego do WPSTiR stanowią 98,5% ludności Rosji. Kanał ten ma też ponad 50 milionów widzów w WNP i państwach bałtyc-

¹Vserossiyskaya gosudarstvennaya televizionnaya i radioveshchatel'naya kompaniya.

²Gosudarstwjennyj Internet-kanał „Rossija”, *Iz istorii BGTRK*, <http://vgtrk.com/#page/221> [27.06.2016].

³A. Głab, *Władza odebrana – media w Rosji*, Portal Spraw Zagranicznych, <http://www.psz.pl/168-archiwum/anna-glab-wladza-odebrana-media-w-rosji> [03.11.2009].

⁴Ukaz Przejidjenta Rosijskiej Federacji ot 08.05.1998 g. № 511, O sowjerszenctwowanii raboty gosudarstwjennyh eljektronnych srjedstw massowej informacii, Wstupił w silu s 13 maja 1998 goda, Moskwa, Kreml, 8 maja 1998 goda, (W redakcji Ukaza Przejidjenta Rossijskiej Federacji, ot 19.09.2000 g. N 1671), <http://www.kremlin.ru/acts/bank/12350> [27.06.2016].

kich. Natomiast Państwowa Spółka Nadawcza *Радио России* jest główną stacją radiową w kraju. Program *Радио России* jest nadawany we wszystkich regionach na długich, średnich i ultrakrótkich falach. Od 13 lat z rządu *Радио России* zajmuje pierwsze miejsce w rankingach stacji radiowych. Także WPSTiR jest jednym z najważniejszych dostawców Internetu. Miesięcznie z witryn WPSTiR korzysta 17 milionów użytkowników Internetu. W 2012 roku łączna liczba odwiedzających witryny WPSTiR wyniosła ponad 300 milionów osób⁵.

Rosyjskie państwowe media są uważane przez rząd za strategiczny sektor. Dlatego też, w 2014 roku zostały wprowadzone zmiany do rosyjskiej ustawy medialnej (О средствах массовой информации)⁶, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2016 roku. I tak, obecnie obowiązujący art. 19.1 tejszej ustawy zawiera zakaz posiadania przez zagranicznych inwestorów, także Rosjan posiadających podwójne obywatelstwo, więcej niż 20% udziałów w rosyjskich mediach. Potrzeba wprowadzenia ograniczeń w stosunku do udziału zagranicznego w mediach uzasadniona została *zimną wojną informacyjną*, jaka miałyby być prowadzona za pośrednictwem mediów z udziałem kapitału zagranicznego⁷. Innym uzasadnieniem zmian była deoffshoryzacja gospodarki (деофшоризация экономики), do której wezwał Władimir Putin⁸. Zaznaczyć należy, że wprowadzenie tychże zmian przypada na okres eskalacji wydarzeń na Ukrainie. Aczkolwiek oficjalne źródła podają, że te wydarzenia stały się jedynie okazją do tego, aby przyspieszyć proces zmian, które były już planowane od kilku miesięcy⁹.

Metodologia

W poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, jaki jest stan badań nad zaufaniem Rosjan do mediów, zostały przeanalizowane sondaże przeprowadzone w latach 2009 – 2016 przez Wszechrosyjskie Centrum Badania Opinii Publicznej (Всероссийский центр изучения общественного мнения w skrócie ВЦИОМ – dalej VCIOM)¹⁰, Samodzielną Niekommercyjną Organizację Analityczną Centrum Jurija

⁵ Gosudarstwennyj Internet-kanal „Rossija”, *Iz istorii BGTRK ...*, op. cit.

⁶ Fjedjeralnyj zakon Rossijskoj Fjedjeracji ot 14 oktjabrja 2014 g. N 305-ФЗ „O wnjeczenii izmjenjenij w Zakon Rossijskoj Fjedjeracji”, „O sredstwach massowej informacii”. Prowjerjeno 26 djekabrja 2015, <https://rg.ru/2014/10/17/ino-smi-dok.html> [27.06.2016].

⁷ E. Surnaczjewa, *Ograniczjennyje Dymoj*, <http://www.kommersant.ru/doc/2573623>, publikacja 29.09.2014.

⁸ Meduza, *Kak ustrojen zakon ob. Inostrancach w SMI?*, <https://meduza.io/cards/kak-ustroen-zakon-pro-inostrantsev-v-smi> [15.10.2014].

⁹ E. Surnaczjewa, *Ograniczjennyje Dymoj...*, op. cit.

¹⁰ Badanie zostało przeprowadzone w dniach 16–17 stycznia 2016 roku w 130 miejscowościach z 46 obwodów i republik związkowych, w 9 okręgach federalnych Rosji na próbie 1600 respondentów w wieku powyżej 18 lat. Margines błędu wynosi 3,5% przy poziomie ufności 95%. Badania z lat 2009 – 2015 także były przeprowadzane w oparciu o tę samą metodologię.

Levady (АНО Левада-Центр – dalej Levadę)¹¹ oraz Fundację Opinii Publicznej (Фонд Общественное Мнение; dalej FOMnibus – w odniesieniu do nazwy sondażu ФОМнибус)¹².

Źródła informacji

Badanie VCIOM pokazało, że Rosjanie są zainteresowani śledzeniem gospodarczych i politycznych wydarzeń z kraju i z zagranicy (66%). Jednak tylko co piąty respondent robi to codziennie. Z zasady są to osoby starsze, na emeryturze (38%). Głównym źródłem wiadomości z kraju dla Rosjan jest telewizja, a Internet (nowości; analityczne, oficjalne strony internetowe; blogi; portale społecznościowe) odgrywa drugoplanową rolę (Tabela 1)¹³, przy czym zdecydowanie większą niż rozmowy z ludźmi, gazety, czasopisma czy radio.

Tabela 1. Główne źródła wiadomości z kraju wg sondażu VCIOM (%).

Co jest głównym źródłem wiadomości z kraju?	2014	2015	2016
Telewizja	60	62	57
Internet – nowości, analityczne, oficjalne strony internetowe	23	16	16
Internet – portale społecznościowe, blogi	-	6	11
Rozmowy z ludźmi	4	5	6
Gazety	7	3	3
Radio	5	4	3
Czasopisma	0	0	1
Żaden z wyżej wymienionych	1	4	3

Źródło: VCIOM, *TV, Intjernet, gazety, radio: dowjeraj, no probjeraj?*, Press-wypusk № 3098, <http://wciom.ru/index.php?id=236&uid=115679>, [04.05.2016].

To, że telewizja jest najpopularniejszym masowym medium w Rosji pokazuje także badanie Levady. Jedną z najważniejszych funkcji, jaką spełnia, jest informowanie (55% w 2015 roku)¹⁴. Dlatego też zdecydowana większość Rosjan czerpie

¹¹ Badania były przeprowadzane z zasady na próbie 1600 respondentów w 134 miejscowościach z 46 obwodów lub w 137 miejscowościach z 48 obwodów. Margines błędu nie przekraczał 3,4%.

¹² Sondaż FOMnibus został przeprowadzony w dniach 18–19 kwietnia 2015 r. w 43 podmiotach FR, 100 miejscowościach, na próbie 1500 respondentów.

¹³ VCIOM, *TV, Intjernet, gazety, radio: dowjeraj, no probjeraj?*, Press-wypusk № 3098, <http://wciom.ru/index.php?id=236&uid=115679>, publikacja 04.05.2016.

¹⁴ Levada-Cjentr, *Televideniye: doveriye i funktsii*, <http://www.levada.ru/2015/08/14/televidenie-doverie-i-funktsii/> [14.08.2015].

wiedzę o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie z telewizji (Tabela 2). Ponad połowa badanych (55%) w 2014 roku podała, że te informacje pozyskuje głównie z jednego źródła, jakim jest telewizja. Wiadomości na *Pierwszym kanale* i *1* oglądało odpowiednio 82% i 71% Rosjan. Oglądalność programów niezależnych, czyli PEH TB, *Дождь* oraz *Euronews* łącznie utrzymywała się w 2014 roku na poziomie 17%¹⁵. Badanie z 2016 roku pokazało, że kanału *Дождь* nigdy nie oglądało 87% respondentów, PFK – 77%. Wynika to z tego, że niezależne media są postrzegane przez Rosjan jako opozycyjne, wrogo nastawione. Aż 87% Rosjan nigdy nie oglądało zagranicznych kanałów ani nie przeglądało zagranicznych stron internetowych, tylko 4% respondentów robiło to co najmniej raz w miesiącu¹⁶.

Tabela 2. Główne źródła informacji o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie wg sondażu Levady (%).

Skąd możesz się najwięcej dowiedzieć o aktualnych wydarzeniach w kraju i na świecie?	2009	2013	2014	2015
Telewizja	94	88	90	85
Publikacje internetowe (gazety, czasopisma, portale informacyjne)	9	21	24	21
Internet – portale społecznościowe	6	14	15	13
Przyjaciele, krewni, sąsiedzi	26	24	25	24
Gazety	37	20	19	13
Radio	41	16	18	13
Czasopisma	8	4	5	2
Inne	<1	1	1	1
Nie interesuje mnie to	<1	1	<1	1
Trudno powiedzieć	<1	1	<1	1

Źródło: Levada-Centr, *Nowostnyje istochniki i dowjerkije k nim*, <http://www.levada.ru/2015/12/16/novostnye-istochniki-i-doverie-k-nim/> [16.12.2015].

Sondaże Levady i FOMnibus pokazują, że w latach 2013–2015, średnio 87% badanych deklarowało pozyskiwanie wiadomości z telewizji oraz 44% w 2015 roku za pośrednictwem Internetu (Tabela 2 i 3).

¹⁵ Levada-Centr, *Intjernet nje smog zamjenit rossijanam TV w kaczjestwje istochnika informacii*, <http://www.levada.ru/2014/06/18/internet-ne-smog-zamenit-rossiyanam-tv-v-kachestve-istochnika-informatsii/> [18.06.2014].

¹⁶ Levada-Centr, *TV bjez attjernatiwy*, <http://www.levada.ru/2016/06/06/tv-bez-alternativy/> [06.06.2016].

Tabela 3. Główne źródła informacji wg sondażu FOMnibus z 2015 roku (%).

Z jakich źródeł pan/pani głównie pozyskujecie wiadomości, informacje?	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Telewizja	87	92	92	86	87	88
Serwisy informacyjne w Internecie	13	20	26	26	29	33
Prasa drukowana (gazety, czasopisma)	21	27	29	22	18	20
Rozmowy z przyjaciółmi, krewnymi i znajomymi	22	17	23	20	22	16
Radio	19	21	21	19	18	16
Fora, blogi, serwisy społecznościowe	4	7	9	12	14	11
Trudno powiedzieć	2	1	1	1	1	1

Źródło: Fond Obszczestwennoje Mnjenije, *Dowjerije rossijskim SMI*, <http://fom.ru/smi-i-internet/12140> [30.04.2015].

Oglądanie telewizji jest dla Rosjan rytuałem, rozgrywającym się w gronie najbliższych. Codzienne oglądanie telewizji pozwala zorganizować sposób życia i stworzyć iluzję stabilności. Ważną funkcją telewizji jest także utrzymywanie integralności obrazu świata, zwłaszcza w sytuacji zagrożenia stabilności¹⁷.

D. Wołkow i S. Gonczarow wyodrębnili cztery profile konsumentów informacji. Są to¹⁸:

– Widzowie (Телезрители) – telewizja jest dla nich (55%) jedynym źródłem informacji. Najczęściej są to mieszkańcy małych miast, w większości osoby starsze i niezbyt bogate. Z zasady są to bierni konsumenci informacji, którzy nie są zainteresowani zbytnio tym, co się dzieje.

– Stara gwardia (Старая гвардия) – korzystają oni (20%) z tradycyjnych mediów, tj. telewizji, radia i gazet. Są to głównie starsi ludzie, mieszkający poza dużymi miastami, lepiej wykształceni i żyjący w lepszych warunkach materialnych. Z uwagi na wiek i miejsce zamieszkania, spotykają się z większymi ograniczeniami w korzystaniu z dostępnych zasobów informacyjnych.

– Plotkarze (Сарафанное радио¹⁹) – głównym źródłem informacji są dla nich (17%) przyjaciele, krewni, sąsiedzi, sieci społecznościowe oraz publikacje internetowe. Ponad połowa z nich to osoby młode, lepiej wykształcone i zamożne, skoncentrowane na komunikacji i poszukiwaniu rozrywki w mediach.

¹⁷ Levada-Centr, *Rossijanje nje wjerili, no prodolzhali smotrjet tjeljewizor*, <http://www.levada.ru/2015/12/28/rossiyane-ne-verili-no-prodolzhali-smotret-televizor/> [28.12.2015].

¹⁸ D. Wołkow, S. Gonczarow, *Rossijskij media-landshaft: tjeljewidjenije, Pressa, Intjernjet*, <http://www.levada.ru/2014/06/17/rossijskij-media-landshaft-televidenie-prensa-internet/> [17.06.2016].

¹⁹ Idiom, który oznacza nieformalne formy i metody przekazu informacji słownej, w języku polskim określanych mianem np. poczty pantoflowej.

– Najlepiej zorientowani/poinformowani (Самые информированные) – korzystają oni (25%) ze wszystkich możliwych, dostępnych źródeł, z których można pozyskać informacje. Są to raczej osoby starsze, dobrze wykształcone (40%), które mogą pozwolić sobie na zakup drogich produktów. Połowa z nich mieszka w Moskwie i innych dużych miastach.

Zaufanie do mediów

Praktycznie co drugi badany przez Levadę Rosjanin w 2015 roku przyznał (46%), że z telewizji można pozyskać wiele przydatnych i obiektywnych informacji o wydarzeniach na świecie. Zdaniem co piątego badanego – telewizja nadaje całościowy, pełny i obiektywny obraz wydarzeń. Taki sam odsetek badanych uważa natomiast, że telewizja pokazuje zubożały i zniekształcony obraz wydarzeń na świecie (wzrost o 4 p.p. od 2000 roku). Tylko 8% uznało, że telewizja daje fałszywy obraz wydarzeń na świecie i jest ona wykorzystywana do manipulowania umysłami ludzi²⁰. Znamienne jest to, że w 2015 roku uważało tak znacznie mniej osób, niż to miało miejsce w 2000 roku (Tabela 4).

Tabela 4. Opinie Rosjan odnośnie tego, jaki obraz świata pokazuje telewizja w sondażu Levady (%).

Data badania:	08.2000	09.2007	08.2010	08.2012	08.2015
Telewizja nadaje całościowy, pełny i obiektywny obraz wydarzeń	16	15	17	16	21
Z telewizji można uzyskać wiele przydatnych i obiektywnych informacji o wydarzeniach na świecie	51	46	51	48	46
Telewizja pokazuje zubożały i zniekształcony obraz wydarzeń na świecie	14	16	15	17	20
Telewizja daje fałszywy obraz wydarzeń na świecie, jest ona wykorzystywana do manipulowania umysłami ludzi	12	13	12	14	8
Trudno powiedzieć	8	9	5	6	6

Źródło: Levada-Centr, *Tjeljewidjenje: dowjerije i funkcii*, <http://www.levada.ru/2015/08/14/televidenie-doverie-i-funksii/> [14.08.2015].

²⁰ Levada-Centr, *Tjeljewidjenje: dowjerije i funkcii*, <http://www.levada.ru/2015/08/14/televidenie-doverie-i-funksii/> [14.08.2015].

Do najbardziej zaufanych źródeł informacji w sondażu FOMnibus z kwietnia 2015 roku respondenci zaliczyli telewizję (63%), serwisy informacyjne (15%), społecznościowe, blogi, fora internetowe (5%), prasę drukowaną (9%), radio (8%) czy rozmowy z krewnymi, znajomymi i przyjaciółmi (7%)²¹.

Jak możemy się przekonać, telewizja darzona jest większym zaufaniem w przekazywaniu informacji niż Internet (Tabela 5). Według Levady od 2009 do 2015 roku wzrosło o ponad 100% zaufanie do informacji przekazywanych przez znajomych oraz Internet (Tabela 7). Zmian tych nie odzwierciedla badanie przeprowadzone przez VCIOM (Tabela 6).

Zauważyć należy jednak, że Internet mimo wzrostu zainteresowania, w dalszym ciągu jest tylko uzupełnieniem informacji nadawanych w telewizji. Do najczęściej odwiedzanych witryn z wiadomościami analitycy Levady w 2015 roku zaliczyli Mail.ru, Яндекс.Новости i Lenta.ru²².

Tabela 5. Poziom zaufania do informacji przekazywanych przez główne kanały telewizyjne oraz Internet wg sondażu Levady (%).

Czy ufasz informacjom o wydarzeniach z kraju, które są przekazywane....	...na głównych kanałach TV?		... w Internecie?	
	09.2012	09.2015	09.2012	09.2015
W pełni	9	11	5	6
W dużym stopniu	38	48	24	31
Tylko częściowo	43	33	30	32
Nie ufam	8	4	6	8
Trudno powiedzieć	3	3	35	24

Źródło: Levada-Centr, *Dowjerije k SMI*, <http://www.levada.ru/2015/10/23/doverie-k-smi/> [23.10.2015].

Badanie z 2014 roku pokazało, że spośród użytkowników Internetu 46% używa go po to, aby się komunikować, a 36% w poszukiwaniu informacji. Analitycy Levady stwierdzili, że istnieje związek między wspieraniem kandydatów opozycji a regularnym poszukiwaniem informacji na konkretnych portalach²³.

Prasa drukowana, radio czy rozmowy z ludźmi według VCIOM nie są głównym źródłem wiadomości (Tabela 6) ani nie cieszą się dużym zaufaniem w przekazywaniu informacji²⁴.

²¹ Fond Obszczjestwjennoje Mnjenje, *Dowjerije rossijskim SMI*, <http://fom.ru/smi-i-internet/12140> [30.04.2015].

²² Levada-Centr, *Rossijanje nje wjerili...*, op. cit.

²³ Levada-Centr, *Intjernjet nje smog zamjenit roccijanam TV w kaczejstwie istocznika informacjii*, <http://www.levada.ru/2014/06/18/internet-ne-smog-zamenit-rossijanam-tv-v-kacchestve-istocznika-informatsii/> [18.06.2014].

²⁴ VCIOM, *TV, Intjernjet...*, op. cit.

Tabela 6. Poziom zaufania do mediów rosyjskich w latach 2013–2016 wg sondażu VCIOM (%).

Jeśli te same zdarzenia są przedstawiane inaczej przez radio, telewizję, czasopisma, gazety i Internet, któremu źródłu wierzysz?	2013	2015	2016
Telewizja	60	55	53
Internet – wiadomości, analizy, oficjalne strony	22	13	15
Internet – portale społecznościowe, blogi		5	7
Rozmowy z ludźmi	-	8	7
Gazety	6	4	3
Radio	4	3	2
Czasopisma	1	1	0
Trudno powiedzieć, żaden z powyższych	7	12	13

Źródło: VCIOM, *TV, Intjernet, gazety, radio: dowjeraj, no prowjeraj?* Press-wypusk № 3098, <http://wciom.ru/index.php?id=236&uid=115679> [04.05.2016].

Możemy zauważyć także, że zaufanie do każdego rodzaju mediów spada z roku na rok. Zmiany te są widoczne w sondażach zarówno VCIOM, jak i Levady. Przy czym, sondaż Levady pokazał, że zaufanie do telewizji zdecydowanie spadło, porównawszy od roku 2009 do 2015 roku, bo aż o 38 p.p. (Tabela 7).

Tabela 7. Poziom zaufania do przekazywanych informacji z kraju i ze świata przez rosyjskie media wg sondażu Levady (%).

Zaufanie do przekazywanych informacji z kraju i ze świata.	2009	2013	2014	2015
Telewizja	79	51	50	41
Przyjaciele, krewni, sąsiedzi	9	16	19	19
Publikacje internetowe (gazety, czasopisma, portale informacyjne)	7	14	20	18
Gazety	16	12	14	12
Radio	23	12	13	11
Internetowe portale społecznościowe	4	11	9	9
Czasopisma	1	2	1	2
Inne	<1	1	1	1
Nie ufam nikomu	6	8	4	8
Trudno powiedzieć	3	6	6	6

Źródło: Levada-Centr, *Nowostnyje istochniki i dowjerije k nim*, <http://www.levada.ru/2015/12/16/novostnye-istochniki-i-doverie-k-nim/> [16.12.2015].

Spadek zaufania do informacji nadawanych przez telewizję wynika z tego, że obserwowana w telewizji rzeczywistość odbiega od tej obserwowanej przez Rosjan na co dzień. Okazuje się, że za obietnicami polityków *żyjących na ekranie telewizora*, nie idą w parze żadne zmiany. Z tego powodu zaufanie do centralnych programów²⁵ zdecydowanie zmalało²⁶. Mimo to, liderem w rankingu VCIOM zaufania mediów z 2016 roku pozostaje centralna telewizja (75%), na drugim miejscu plasuje się regionalna telewizja (65%), na trzecim centralna prasa drukowana (46%), a na czwartym oficjalne strony internetowe i informacje przekazywane online (44%). Najmniejszym zaufaniem cieszą się media zagraniczne (15%)²⁷.

Tabela 8. Poziom zaufania do mediów w 2016 roku wg sondażu VCIOM (%).

Czy ufasz następującym mediom?	Tak	Raczej tak	Raczej nie	Nie	Trudno powiedzieć
Centralna telewizja	42	33	12	10	3
Regionalna, lokalna telewizja	33	32	14	14	7
Centralna prasa drukowana	22	24	16	19	19
Centralne radio	19	21	12	20	28
Regionalna, lokalna prasa	19	25	17	20	19
Wiadomości, analizy, oficjalne strony internetowa	19	25	14	22	20
Regionalne, lokalne radio	16	20	13	22	29
Sieci społecznościowe i blogi w Internecie	16	22	17	25	20
Zagraniczne media	6	9	18	39	28

Źródło: VCIOM, *TV, Intjernet, gazety, padio: dowjerjaj, no prowjerjaj?* Press-wypusk № 3098, <http://wcio.ru/index.php?id=236&uid=115679> [04.05.2016].

Badania VCIOM z okresu 2007–2015 pokazują, że zaufanie do centralnej telewizji od 2007 roku kształtuje się na stałym poziomie – 75% (suma odpowiedzi tak i raczej tak). Natomiast zaufanie do mediów zagranicznych spada od 2007 roku. Różnica między 2007 a 2015 rokiem wyniosła 37 p.p. (Tabela 9). Także wysoki odsetek badanych w sondażu FOMnibus obdarzył państwową telewizję dużym zaufaniem (2014 roku – 62%; 2015 roku – 70 %). Zdecydowanie większym niż niepaństwową (2014 roku – 16%; 2015 roku – 11%)²⁸.

²⁵ Mimo zastąpienia Centralnej Telewizji w 1990 roku. Ogólnorosyjską Państwową Spółką Telewizyjną i Radiową, w języku potocznym w dalszym ciągu funkcjonuje określenie centralna telewizja, centralne programy czy kanały w odniesieniu do telewizji państwowej.

²⁶ Levada-Centr, *Rossijanie nje wjerili...*, op. cit.

²⁷ VCIOM, *TV, Intjernet...*, op. cit.

²⁸ Fond Obszczestwennoje Mnjenje, *Dowjerije rossijskim...*, op. cit.

Tabela 9. Stopień zaufania Rosjan do Centralnej telewizji i zagranicznych mediów wg sondażu VCIOM (%).

Ufasz telewizji centralnej?	2007	2012	2015	Ufasz zagranicznym mediom?	2007	2012	2015
Tak	28	36	43	Tak	15	6	6
Raczej tak	47	41	32	Raczej tak	35	15	7
Raczej nie	19	16	11	Raczej nie	22	24	19
Nie	2	3	12	Nie	7	19	50
Trudno powiedzieć	3	3	2	Trudno powiedzieć	20	37	18

Źródło: VCIOM, *TV, Intjernet, gazety, padio: dowjeraj, no prowjeraj?* Press-wypusk № 3098, <http://wciom.ru/index.php?id=236&uid=115679> [04.05.2016].

Zdaniem badanych przez FOMnibus najbardziej obiektywnie są przedstawiane wydarzenia przez następujące kanały: Первый – 45%, Россия 1 – 33%, НТВ – 19%, Россия 24 – 13%, Россия 2 – 4%, 5 канал – 4%, Культура, «Дождь», Лайф-Ньюз – 2%, «Звезда» – 2%, РЕН ТВ – 2%, ТНТ, РБК, ТВЦ, Местное телевидение – po 1%²⁹.

Ikonografika 1. Kanały wchodzące w skład centralnej telewizji.

Центральные каналы

Źródło: O. Kara, *Turcja nje soglasna s mnjenijem inostrannyh SMI*, <http://www.vestiturkey.com/turci-ne-soglasna-s-mnieniem-inostrannh-smi-2365h.htm> [26.06.2013].

²⁹ Ibidem.

Zakończenie

Telewizja jest niezwykle popularna w Rosji. Prawie 90% Rosjan czerpie wiedzę o otaczającym ich świecie właśnie z telewizji (w latach 2013–2015: Levada, FOMnibus). Choć coraz więcej Rosjan wątpi w obiektywność programów informacyjnych (w 2015 roku FOMnibus – 63%, VCIOM – 55%, Levada – 41%), nie wpływa to w znaczący sposób na ich konsumpcję / oglądalność³⁰. Podkreślić należy, że dużym zaufaniem cieszy się centralna telewizja (FOMnibus – 70%, VCIOM – 75%), która skupia wokół siebie wiernych odbiorców. Przywiązywanie okazywane centralnej telewizji jest swoistym wyrazem patriotyzmu. Rosjanie z zasady nie ufają mediom zagranicznym oraz niechętnie oglądają kanały niezależne. Co oznacza, że nie starają się weryfikować informacji przekazywanych im przez centralną telewizję. Taka sytuacja oraz brak zainteresowania alternatywnymi kanałami dystrybucji informacji sprzyja z pewnością utrzymaniu obecnego systemu politycznego³¹.

³⁰ D. Wołkow, S. Gonczarow, *Rossijskij media-landszaft...*, op. cit.

³¹ Levada-Centr, *Intjernjet nje smog...*, op. cit.